

Foto: Bjarne Hovland

Suksess med språkarbeid på tvers

Jurist + journalist = sant. Slik er det iallfall i Sjøfartsdirektoratets klarspråksarbeid.

AV ASTRID MARIE GROV

Sjøfartsdirektoratet har satset stort på klarspråk siden 2015, og nøkkelen til suksessen er en tverrfaglig gruppe. Den består av en journalist, to jurister og en fagoversetter, alle fra ulike avdelinger i organisasjonen.

Pådriver i språkarbeidet

Klarspråksgruppa er selve motoren i språkarbeidet, og den ledes av kommunikasjonsrådgiver Kari Stautland. Målet med det tverrfaglige samarbeidet er at klarspråksatsingen skal få grobunn hos alle de drøyt 300 ansatte i Sjøfartsdirektoratet, forteller hun.

– En av oppgavene til gruppa er å utarbeide språklige retningslinjer. Ved å ha en bredt sammensatt gruppe når vi ut til større deler av organisasjonen. Tanken er at alle medarbeiderne skal kjenne eierskap til prosjektet. Det er viktig,

for ellers kan man lett tenke at klarspråk er noe kommunikasjonsavdelingen tar seg av.

Medlemmene i klarspråksgruppa møtes minst to ganger i måneden, og jobben der kommer i tillegg til de vanlige arbeidsoppgavene. Derfor er det viktig at aktivitetene stort sett holdes på et overordnet nivå, sier Stautland.

– Gruppa skal primært være en pådriver for klart språk. Den viktigste satsingen vår i år har vært å arrangere en språkdag for hele organisasjonen. I tillegg legger vi ut språklige råd på intranettet, og nå for tida jobber vi særlig med å få organisasjonen til å skrive mer nynorsk.

Selve tekstarbeidet gjøres som regel ute i de ulike avdelingene. Det hender likevel at gruppa jobber sammen om å forbedre konkrete tekster. Da merkes det at medlemmene har ulik faglig bakgrunn. ▶

Nordisk språkforståelse

På oppdrag fra Språkrådet har Opinion undersøkt nordmenns holdninger til språkmangfold. Respondentene sa blant annet dette om sitt forhold til svensk og dansk:

Det er lett å forstå svensk muntlig.

83 % enig **4 %** uenig

Det er lett å forstå dansk muntlig.

33 % enig **35 %** uenig

Jeg bytter ofte til engelsk når jeg snakker med svensker.

5 % enig **85 %** uenig

Jeg bytter ofte til engelsk når jeg snakker med dansker.

19 % enig **60 %** uenig

Jeg prøver ofte å forsvenske ord eller snakke «svorsk» når jeg snakker med svensker.

18 % enig **61 %** uenig

Jeg prøver ofte å fordanske ord eller snakke en blanding av norsk og dansk når jeg snakker med dansker.

11 % enig **69 %** uenig

– Det hender at vi er uenige. Alle i gruppa har språk som arbeidsverktøy og er svært språkinteresserte, men vi har forskjellige tilnærminger. Juristene er opptatt av nyanser, mens jeg med journalistbakgrunn legger vekt på at språket er lettfattelig. Fagoversetteren har ofte vært den som har funnet kompromissene, sier Stautland.

For Sjøfartsdirektoratet har gruppa vært nøkkelen til å få kontinuitet i språkarbeidet. Organisasjonen opprettet en gruppe i 2010 i forbindelse med et tidsavgrenset klarspråksprosjekt. Fra 2015 har både klarspråkssettingsen og gruppa blitt faste. Mottakelsen i organisasjonen er det ingenting å si på, forteller Stautland.

– Vi får gode tilbakemeldinger. Vi har hatt noen utskiftninger i gruppa fordi folk har gått over i nye jobber, men det har ikke vært noe problem å rekruttere medlemmer. Tvert imot er interessen for å bli med i gruppa større enn behovet. Det er tydelig at medarbeiderne i Sjøfartsdirektoratet er opptatt av språk.

Gir bedre resultater

Språkrådets direktør Åse Wetås mener tverrfaglighet er helt essensielt for å lykkes med klarspråksarbeidet. Språkarbeid – enten det gjelder klarspråk eller nynorsk – verken kan eller skal drives av for eksempel kommunikasjonsavdelingen alene, sier hun.

– Man er nødt til å involvere flere yrkesgrupper og avdelinger, særlig i store organisasjoner. Tverrfaglig arbeid gir eierskap til prosjektet i hele organi-

isasjonen, og dermed bedre resultater. Det Sjøfartsdirektoratet gjør, er derfor helt klart et eksempel til etterfølgelse.

Wetås sier at hun forstår ønsket om å holde arbeidet i gruppa på et overordnet nivå. Hun mener likevel at tverrfaglige grupper godt kan være en fast arbeidsform i det konkrete tekstarbeidet.

– I allfall når store og viktige tekster skal utarbeides, vil jeg anbefale at flere yrkesgrupper jobber sammen. Da blir resultatet aller best.

Språkrådet har god erfaring med tverrfaglig tekstarbeid, for eksempel i kvalitetssikring av lovtekster. På dette området har vi samarbeidet med Difi, forteller Wetås.

– Departementene leverer lovutkast til Språkrådet og får dem kommentert av oss. Etterpå gjennomgås teksten i et tverrfaglig arbeidsmøte mellom våre rådgivere og ansatte i departementene, primært jurister. Det er til syvende og sist det aktuelle departementet som avgjør hvilke endringer som skal innføres i teksten, men som regel blir Språkrådets forslag tatt hensyn til. En slik tverrfaglig arbeidsform kan tjene som mønsterpraksis for mye av tekstarbeidet som foregår i det offentlige.

Selv om det kan virke ressurskrevende å samarbeide om tekster på denne måten, kan arbeidsformen på lengre sikt gi besparelser, mener Wetås.

– Bruker man en slik arbeidsform, lærer man mer om hva andre yrkesgrupper legger vekt på, og hvordan de tenker. Dermed blir man en mer språkbevisst skribent. ●

PLAIN får norsk president

Margrethe Kvarenes er nylig valgt til president i den internasjonale klarspråksorganisasjonen Plain Language Association International (PLAIN). PLAIN er en frivillig organisasjon med medlemmer i 25 land med 20 forskjellige språk. Organisasjonen arrangerer blant annet PLAIN-konferansene.

– Dette er virkelig en tillitserklæring, sier Kvarenes, som til daglig leder seksjonen for språk i skole og offentlig forvaltning i Språkrådet. De siste elleve årene har hun vært en sentral person i det statlige klarspråksarbeidet.

– Jeg har selv hatt stor nytte av å delta i det internasjonale samarbeidet. Spesielt konferansene har vært til inspirasjon, og nå gleder jeg meg til å ønske klarspråksinteresserte fra hele verden velkommen til PLAIN-konferansen i Oslo neste høst.

Kan de vise at arbeid for godt og klart språk gir resultat?

Då vil vi gjerne høre frå dykk!

Klart språk kan som kjent spare tid og pengar, fremje demokratiet og rettstryggleiken, skape tillit, gi meir effektiv sakshandsaming m.m. Temaet for den internasjonale PLAIN-konferansen er resultat og verknader av klart språk, og Difi og Språkrådet er på jakt etter gode innlegg.

Les meir om konferansen og send inn forslag til innlegg på nettstaden plain2019oslo.org.

PLAIN
OSLO · NORWAY
25–27 SEPTEMBER 2019

PLAIN Plain Language Association International

Samanskriving og særskriving av fleirledda uttrykk

Når skal vi skrive fleirledda uttrykk i eitt ord, og når skal vi dele dei? Her er nokre døme på fleirledda uttrykk som ofte blir feilskrivne.

Skal skrivast i fleire ord

av stad	i hel
ein del	i hop
etter at	i så fall
etter kvart	kan hende
i alt	om bord
i dag	så vidt
i fjor	til saman
i gang	til slutt
i går	til stades

Skal skrivast i eitt ord

iblant
ifrå
igjennom
imellom
imens
imot
især
omkring

Meir informasjon om skrivemåte og tyding finn du på språkrådet.no/orddeling og språkrådet.no/blandfare.

I somme tilfelle skiftar tydinga med skrivemåten, så her må vi passe på. Her er nokre døme.

altfor 'i for stor grad'
Bilen er altfor dyr.

alt for
Alt for Noreg!

ettersom 'fordi, sidan'
Dei møttest ofte ettersom dei tok det same toget.

etter som 'etter kvart som'
Etter som tida gjekk, vart vi vande med det nye namnet.

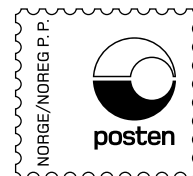
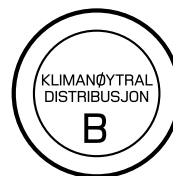
ifølgje 'i samsvar med, i kraft av'
Ifølgje NRK starta brannen i kjellaren.

i følgje 'saman'
Dei kom i følgje.

overalt 'alle stader'
Eg har leitt etter brillene mine overalt!

over alt 'meir enn noko anna'
Mange meiner at ytringsfridom står over alt.

Returadresse:
Språkrådet
Postboks 1573 Vika
0118 Oslo

SPRÅKTIPS

Klarspråkstipset

Bruk en naturlig ordrekkefølge. Start gjerne med subjektet, ikke med et preposisjonsuttrykk.

Unaturlig eller bakvendt ordrekkefølge gjør det vanskeligere å oppfatte innholdet i en setning. Eksemplene under har klar mening, men de er kronglete å lese fordi setningene starter i «feil» ende.

Bakvendt ordrekkefølge («venstretung» setning med preposisjonsuttrykk først)

For de(m) som benytter kredittkort som betaling for reiser, **vil det bli sendt en kvittering** til den reisende.

På områder der sektormyndigheter har tilsynsansvar, **skal det inngås samarbeidsavtaler** mellom Sikkerhetsmyndigheten og sektormyndighetene.

For noen institusjoner er finansieringen basert på deres resultater.

Om beslutningen om å benytte skuddsikker vest **forklarte B at** hun oppfattet oppdraget som farlig.

Naturlig ordrekkefølge (subjektet først)

De som benytter kredittkort som betaling for reiser, **vil få tilsendt en kvittering.**

Sikkerhetsmyndigheten og sektormyndighetene skal inngå samarbeidsavtaler på områder der sektormyndigheter har tilsynsansvar.

Noen institusjoner får finansiering ut fra resultatene sine.

B forklarte at hun bestemte seg for å bruke skuddsikker vest fordi hun oppfattet oppdraget som farlig.

Sitatet

«Det er pudsigt, at der med de relativt faa ord, som findes i sproget, kan siges saa meget sludder.»

STORM P.

Språkspørsmålet

Vi lurer på hvordan vi skal omtale en eventuell jernbane fra Fauske til Tromsø. Vi har sett flere varianter, bl.a. *Nord-Norgebanen*, *NordNorgebanen* og *Nord-Norge-banen*. Hva er riktig?

Svar: Det bør hete *Nord-Norge-banen*. *Nord-Norge* skrives allerede med bindestrek, og når vi lager sammensetninger med slike ord, må vi ha en ny bindestrek.

Skrivemåten «Nord-Norgebanen» innebærer egentlig at det finnes en «Norgebane» som har en nordlig del. Til sammenlikning heter det *Sør-Kina-havet* og *Kon-Tiki-flåten*, men *Japanhavet* og *Sørlandsbanen*.

Kålrabi og kålrot - ein rotete koalisjon

Orda *kålrot* og *kålrabi* tyder det same no, men dei har ulik historie og ulik geografisk utbreiing.

I Nynorskordboka er *kålrot* identifisert med *Brassica napus rapifera*. Om *kålrabi* i den same ordboka står det berre at det tyder 'kålrot'.

Kålrota har vore mest utbreidd dialektalt i jordbruksbygdene kring hovudstaden, og ikkje minst i Sverige. Fagfolk har prøvd å få innarbeidd denne nemninga som den rette, mellom anna for å unngå råkostkollisjon med *knutekål* (før òg kalla *overjordskålrabi*). Ordet *kålrabi* for *kålrot* er utbreidd i alle landsdelar. På Vestlandet har ein òg greidd seg med berre *rabbe*. Kjær kål har endå fleire namn: Særleg under andre verdskrigen nytta ein den lokkande nemninga *Nordens appelsin* for å fremja inntak av C-vitamin gjennom kålrot.

Det er ikkje berre vi som har kål-rot i språket; både svenskane og danskane har fleire nemningar for denne rotfrukta. Meir om alt dette kan du lesa i svarbasen til Språkrådet.

SPRÅKEGGET

Dette egget er verpet av et departement:

Dette tar vi på kapp for menneskelig svikt.

Kan dette skrives på kontoen for kappesvikt?